

YEVAMOS DAF 92 IS DEDICATED:

לזיני ר' אפרים דב בייר אהרן אליעזר זייל ור' נפטלי בייר יהודה שמואל זייל

תוכן ענינים

- א. בענין הפלוגתא בגדר היתר ע"א ע"י ב"ד.
- ב. בענין הקושי דזה תלוי אי היתירו מה"ת.
- ג. בענין יבמה לשוק דנבעלה אי נפטרה לר"ע מחליצה ע"י דין טומאה כעריית.
- ד. בענין גדר אין קידושין תופסין ביבמה.

אמר זעירי ליתא למתני' מדתני בי מדרשא וכו'**אין זו הוראה אלא טעות.**

א] הגמ' דן באשה שהותרה בע"א לשוק, ואח"כ בא בעלה אי מקרי 'טעות בהוראה' או 'עדות שקר' ואין הטעות שייך לב"ד.

- א. מבואר דנחלקו זעירי ור' נחמן איך לדון אשה שהותרה עפ"י עדות דע"א, דזעירי נקט דאינו 'הוראת ב"ד' אלא 'טעות' במציאות שחשבו שיש כאן עד כשר והיה שקרן, אולם ר' נחמן נקט דהוי כשאר הוראות ב"ד דפטר מן הקרבן.
- ב. וצ"ב במאי פליגי ונחלקו בזה המפרשים, ברש"י משמע דנחלקו אי סמכינן על ב"ד או על העד, דרש"י כתב דלזעירי כשבא בעלה והכל רואין שטעו וסמכו על העד בטעות. ור' נחמן אמר דאדרבה דמן הדין אין ע"א נאמן, ורק כאן ב"ד האמינוהו ונמצא דעושין על פיהם, ושפיר מקרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד דפטר מן הקרבן.
- ג. ונמצא דנחלקו בעיקר גדר של היתר דע"א במת בעליך האם ב"ד מכריעין דמסתמא מת, או דרק אומרים דמותר לסמוך על עדות העד, ויש בזה ב' נ"מ:

ד. א] אי מקרי שנשאת על פיהם, דאי הוי הוראה אז מקרי שהמעשה נעשית על ידם משא"כ לרבא הרי רק אמרו לסמוך על העד, והטעות הוא בהעד. ב] ועוד נ"מ לגבי טענת רבא אם התירו אשה בע"א ונתברר שבעלה חי, ואח"כ בא ע"א אחר והתירה האם יש להם לחזור מהכרעתם כשראו שהיה חי, דאי הוי הוראת ב"ד אז יש להם לראות שטעו בהוראה [לכה"פ לגבי אשה זו], אבל אי סומכינן על העד, אז משום שהראשון שיקר אינו סיבה לפסול הכל.

ה. במרומי שדה נתקשה מהו שורש הנידון שבסוגיין [דאפילו נחלקו אי סומכינן על הב"ד או העד, הא גופא במאי פליגי] וכתב דיש ב' סברות מ"ט האמינו לע"א אי משום דהאשה דייקא ומינסבא, ב' ומשום דעבידא לגלויי ובדבר דעבידא לגלויי אין העד משקר, והרבה מפרשים ס"ל דעבידא לגלויי מהני בכל התורה מעיקר הדין.

ו. וכתב דבזה תלוי סוגיין, דזעירי ורבא ס"ל דע"א נאמן משום דעבידא לגלויי [והא דדייקא ומינסבא הוא רק הוספת חיזוק שהצריכו חז"ל] וא"כ העד יש לו עדות בפני"ע ואינו מדין ב"ד. אולם ר' נחמן ס"ל דצריך דייקא ומינסבא ואין העד אחד נאמן מצד עצמו, ואז כיון דצריכין חזקה כזו הדבר מצד ב"ד שהם סומכינן על החזקה להחזיק כדברי העד.

ז. בנוב"ת (אה"ע סי' קמ"ז מן המחבר) כתב חידוש גדול בביאור פלוגתא דכאן, דנחלקו בעיקר גדר של ע"א אי נאמן מה"ת או מדרבנן, דר' נחמן ס"ל דאינו נאמנות מה"ת ונמצא דהוי הוראה, אבל זעירי ורבא ס"ל דע"א נאמן מה"ת וא"כ הכל סמיכות על העד וא"צ לב"ד, ושפיר אינו אלא טעות במציאות דחשבו שהעד כשר ונמצא שהיה שקרן.

ב] קושית הקר"א על סוגיין, דממ"נ אי ע"א נאמן מה"ת פשיטא דהוי טעות ואי נאמן מדרבנן פשיטא דהוי הוראה.

א. הנה הקר"א הקשה קושיא גדולה, דכבר נתבאר בריש פרקין דנחלקו הראשונים אי ע"א נאמן מה"ת או מדרבנן, דרש"י ותוס' נקטו דמה"ת אין דבר שבערוה פחות משנים ואין ע"א נאמן לומר שמת בעליך, והא דהתירו חז"ל כתב רש"י (שבת קמא:) משום דאפקינהו רבנן לקידושין מיניה, ותוס' (דף פח.) כתבו דבזה עקרו דבר מה"ת. משא"כ הרמב"ם והריטב"א והתשב"ץ נקטו דע"א נאמן מה"ת משום דהוי עבידא לגלויי ודייקא ומינסבא.

ב. וקשה טובא, להרמב"ם והריטב"א דע"א נאמן בציורים כאלו כיון דאינו משקר, א"כ פשיטא דסמכינן על העד, דהא העא נאמן מה"ת, ולרש"י ותוס' דמה"ת אין העד נאמן אז פשיטא דהוי הוראה, דהא א"א לסמוך על העד כלל, ורק דסומכינן על דבר חז"ל שאמרו ותיקנו להתיר אשה לשוק ע"י עד אחד, ואיך נימא דאינו הוראה [ועל כן פי' בנו"ב דלעיל דבזה גופא נחלקו, אבל הוא תמוה, ולא הוזכר בהראשונים דהוי מחלוקת אמוראי].

ג. לפי האבי עזרי ואבן האזל וקה"י [דהובא בדף פח.] הכל מתישב היטב, דיש לפרש סוגיין כהרמב"ם דע"א נאמן מה"ת אולם הם פירשו, דאינו נאמנות בעצם וגם סברת עבידא לגלויי ודייקא ומינסבא אינו מספיק שיהא הע"א נאמן: ורק דבזה יש כח לב"ד לדון עפ"י האומדנא וכשיכ בהל' סנהדרין, ונמצא דאע"ג דהותרה מדאורייתא מ"מ זהו רק בהכרעת ב"ד, ושפיר נסתפקו בגמ' דמצד אחד העד נאמן מה"ת והוי טעות, אולם רק בכח הוראת ואומדנא של ב"ד ודו"ק.

ד. אולם לתוס' דהוא תקנת חז"ל הדבר תמוה איך תתחייב בקרבן, הא חז"ל ידעו שיש איסור ואעפ"כ אמרו דהיא מותרת להנשא, ושהרי שפיר עשתה עפ"י ב"ד, וצ"ע הצד דהוי טעות והיא חייבת בקרבן, ועיין קר"א מש"כ בזה וצ"ע.

האשה שהלך בעלה ובנה למדנה"י ובאו וא"ל מת בעליך ואח"כ מת בנך ונשאת ואח"כ א"ל חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר.

ג] בענין שומרת יבם שזינתה, דלר"ע הוי כסוטה שנאסרה להיבם, ויל"ע אי נאמר טומאה כעריות דתיעשה ערוה עליו.

- א. בהא דהולד ראשון ואחרון ממזר, נסתפקו התוס' (ד"ה ואמרו) אי ר"ל לפני שמועה ולאחר שמועה, או דר"ל דבין מהראשון דהיינו האיש שנשאת לו, ובין מן האחרון דהיינו אם חזרה להיבם הולד ממזר. והכריעו דר"ל לפני ולאחר שמועה, דא"א דתיהוי מהיבם ממזר משום שזינתה, דהא גם לר"ע דמשוי זנות יבמה לאוסרה על היבם כזנות דאשת איש, מ"מ הרי נשאת בטעות וא"כ מה"ת אינה סוטה כלל, וא"א שתהא ממנו ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן.
- ב. בשו"ת רע"א (סי' ר"ה) תמה איך יתכן שתהא הולד ממזר מהיבם הא אמרו לעיל (דף מט.) דהכל מודים ואפילו ר"ע בבא על הסוטה שאין הולד ממזר. ותי' בשם חכם אחד דלר"ע דשומ"י אסורה ליבם כאשה לבעלה, א"כ הוי סוטה וטומאה כתיב בה כעריות ופטורה מן החליצה והיבום ושוב חייב היבם עליה משום אשת אח ושפיר הוי ממזר, וקילס דבריו.
- ג. באחיעזר (ח"א, סי' א' אות י') ואמרי משה (סי' ז') ועוד אחרונים תמהו מאד על זה, דהא אמרו בגמ' דלר"ע הולד ממזר מיבמה לשוק, ואם נימא דע"י שזינתה נפקע הזיקה משום דטומאה כתיב כעריות, א"כ בבאיא ראשונה נפקע הזיקה ומ"ט הולד ממזר, ודוחק לומר דכל מה דהולד ממזר מיבמה לשוק הינו רק מביאה ראשונה.
- ד. ולכן הוכיחו דצ"ל דאף דלר"ע שומרת יבם שזינתה נאסרה להיבם כדין סוטה, מ"מ אין זה כערוה דאחר נפילה ע"י טומאה כעריות לפטור הזיקה לגמרי, ובאחיעזר ביאר בארוכה הטעם משום דכבר הותרה האשת את, ובלי אשת אח ליכא פטור חליצה. ובחזו"א כתב דכיון דאצל הבעל לא נפקע האישות כשזינתה וצריכה גט, ה"ה אצל היבם לא נפקע הזיקה וצריכה חליצה [דלא דמי לצרת סוטה דנעשית סוטה ולא נפלה ליבום להיבם, אבל כאן דזינתה תחת היבם אז הוי היבם כבעלה דלא נפקע הזיקה כמו דלא נפקע האישות מהבעל, וכן עיין בקה"י (סי' ז') שכתב כע"ז, ואכמ"ל].
- ה. אולם לדברי האחרונים שנקטו דלא כרע"א, א"כ צ"ע כוונת התוס' מה לי דנעשית סוטה מ"מ אין הולד ממזר, ובחזו"א תי' ד"ל כדברי רע"א דהוי משום אשת אח גם בלי חידושו דנפטרה מיבום וחליצה, אלא י"ל דהוי כחייבי לאוין ועשה דצייד המל"מ דאע"ג דהיא זקוקה וצריכה חליצה מ"מ יש אשת אח וא"כ שפיר הוי הולד ממזר ע"י האשת אח.

דף צב: אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה, שנאמר לא תהיה וכו'.

ד] שיטת רב דגם לרבנן דקידושין תופסין בחייבי לאוין מ"מ ביבמה שנתקדשה לשוק אין קידושין תופסין מגזה"כ. ביאור.

- א. הנה רב אמר שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר' לא תהיה בה הויה לזר, ושמואל נסתפק אי ללאו אתא או דלא תפסי קידושין אתא.
- ב. ונמצא דלרב יש ב' דינים ביבמה לשוק, א' האיסור [לתוס' איסור לאו, ולרש"י איסור עשה], ב' דלא תפסי בה קידושין ע"ז. ויש לדון בביאור הנך ב' דינים של יבמה לשוק.
- ג. ולגבי האיסור יבמה לשוק כבר נסתפק האתון דאורייתא (כלל ח') חקירה הידוע [והובא כאן בספר מאמר יבמין] האם הוא איסור חדש הנלמד מלא תהיה אשת המת וגו' או דהאיסור מחמת אישות [להיבם או מחמת אישות להמת] וע"ע קה"י.
- ד. ולגבי הא דלא תפסי בה קידושין לרב ג"כ יש לחקור האם התורה החשיבה הך לאו דיבמה לשוק 'כעריות' ולכן לא תופס קידושין, או כיון שיקנויה ליבם אין לה יד לתפיסת קידושין, ונפק"מ בזה אם לרב דלא תופס קידושין הולד ממזר, [דהנה בפנ"י בגיטין (דף מג.) כתב דבכל אשת איש לא תופס קידושין גם משום שכבר קנויה לבעלה ואין לה יד לקבל קידושין ולכן בשפחה חרופה אף שאין בה מיתה אפ"ה לא תופס בה קידושין, ותמה האבנ"מ (סי' מ"ד סק"ד) דלמה לי קרא בקידושין (דף סז:) דלא תופס קידושין באשת איש תיפוק ליה דהיא קנויה לבעלה. וכתבו החזו"א (אהע"ז סי' קמ"ח לדף סז:) והקוב"ע (סי' ג' אות ט') דנפק"מ בזה לממזר, דאם מה דלא תופס קידושין הוא רק משום דהיא קנויה אין זה סיבה שהולד יהיה ממזר].
- ה. בפשוטו נחלקו בזה רש"י ותוס' לעיל (דף מט.): דרש"י שם כתב דלפי רב דלא תופס קידושין ביבמה לשוק הולד ממזר, ותוס' נחלקו עליו דגם לרב אין הולד ממזר, וכתב בספר הנ"ל ד"ל דנחלקו בזה, דרש"י ס"ל דמה דלא תופס קידושין ביבמה לשוק הוא מחמת חומר האיסור ולכן הולד ממזר, ותוס' ס"ל דהוא משום דקנויה ליבם ולכן אין הולד ממזר.
- ו. וכן מבואר בזכר יצחק (ח"ב סי' מ"ח) דהטעם דאין הולד ממזר מיבמה לשוק הוא כיון דאינו מחמת חומר האיסור.